

Graduál-istentiszteletek 2003 nagyhetében és húsvétján

A rákospalotai, ferencvárosi és a budahegyvidéki evangélikus gyülekezetek kántorainak és kórusainak közös szervezésében a következő graduálokra épülő istentiszteletekre került sor 2003 nagyhetében és húsvétján:

Virágvasárnapi passióéneklés az Eperjesi graduál alapján — ápr. 13-án este 6 óraker. Helyszíne: rákospalotai evangélikus templom (XV. ker. Juhos utcai kis templom).

Nagyszonda: Lamentációs istentisztelet — ápr. 16-án este ½ 8 óra. Helyszíne: a ferencvárosi evangélikus gyülekezet átmeneti temploma (IX. ker. Gát utcai rk. templom).

Nagycsütörtök: Lamentációs istentisztelet — ápr. 17-én a ½ 7-kor kezdődő úrvacsorás

istentisztelet után közvetlenül. Helyszíne: Budahegyvidéki evangélikus templom (XII. ker. Kék-golyó u. 17).

Nagypéntek: passióéneklés az Eperjesi graduál alapján és ehhez kapcsolódóan Lamentációs istentisztelet — ápr. 18-án este 6 óraker. Helyszíne: Rákospalota.

Húsvétvasárnap: Húsvét hajnali istentisztelet — ápr. 20-án hajnali 5 óraker Helyszíne: Ferencvárosi, budahegyvidéki, rákospalotai evangélikus templom; kántorok: *Csernyik Réka, Győri Noémi, Simon Barbara* Lamentációkat és Exsultetet énekelt: *Csernyik Balázs*.

Luther és Bach — kórustalálkozó a Deák téren

Tematikus kórustalálkozóznak adott otthont a Deák téri templom 2003. október 24–26. között. A rendezvény szellemi atyja és koordinálója *Kamp Salamon* egyházzene-igazgató, a Lutheránia karnagya volt. Október 25-én egész napos program keretében nyolc énekkar közreműködésével nyolc Luther-ének hangzott el unisono, gyakran németül és magyarul is, majd a korai protestáns szerzők egyszerűbb homofon feldolgozásában. Végül Bachnak a korálhoz kapcsolódó kantátájából a nagyszabású nyitótétel és a záró korál tette teljessé a sort. A programot egy-egy korálösszeállítás között teológiai, zenetörténeti- és elméleti előadások tagolták és Bach orgonára írt korállelőjátékai egészítették ki. Reggel, délben és este igemagyarázatok segítettek a lelki elmélyülést. Este 7 órai kezdettel kórusangverseny szerepelt a programban. Ennek keretében az énekkarok saját összeállítású programmal vettek részt, így az egyházzene-irodalom több korszakát átfelölő műsort hallhatott a közönség. Október 26-án, vasárnap, a délelőtti istentiszteleten a BWV 80. számú kantáta szólt meg az összes résztvevő közreműködésével. A találkozóan elhangzott előadások szerkesztett változata Kántorlevelünkben több részletben olvasható. A programot a közreműködők felsorolásával alább közöljük.

2003. október 24. péntek: Este összpróba a kórusoknak — „Ein feste Burg ist unser Gott” BWV 80.

2003. október 25. szombat, délelőtt: ének (254); áhítat: „Az egész föld énekeljen az Úrnak” (1Krn 16,23) — *Gerőfi Gyuláné*; orgonamű: „Aus tiefer Not schrei ich zu dir” BWV 686. — *Pál Diana*; előadás: A Luther-énekek teológiája — *Reuss András*; „Aus tiefer Not schrei ich zu dir” BWV 38. (*Lutheránia Ének- és Zenekar*, vez.: *Kamp Salamon*); „Christ lag in Todes Banden” BWV 4. (*a kelenföldi evangélikus gyülekezet ének-kara*, vez.: *Bence Gábor*); „Ach Gott von Himmel sieh darein” BWV 2. (*Soli Deo Gloria kamarakórus*, vez.: *Hargita Péter*); orgonamű: „Ach Gott von Himmel sieh darein” BWV 741. — *Herbert Wulf*; előadás: Luther-énekek és a mai gyülekezet — *Ecsedi Zsuzsanna*; „Nun komm der Heiden Heiland” BWV 61. (*Nagytarcsai Jubilate kórus*, vez.: *Bálint József*); „Christus wir sollen loben schon” BWV 121. (*Rákospalotai „Viva voce” kórus*, vez.: *Csernyik Réka*); orgonamű: „Nun komm der Heiden Heiland” BWV 660. — *Finta Gergely*; előadás: Koráldíszetek Bach áriáiban — zenei forma és teológiai üzenet címmel *Farkas Zoltán*; orgonamű: „Christum wir sollen loben schon” BWV 611. — *Róth Márton*.

Délután: lemez-, kotta-, könyvvásár a gyülekezeti nagyteremben.

Majd ének (402): „Énekeljete az Úrnak új éneket” (Zsolt 33,3) — *Zászkaliczky Péter*; orgonamű: „Gelobet seist du Jesu Christ” BWV 723. — *Finta Gergely*; előadás: Luther katekizmusa a Clavierübung III. kötetében — *Zászkaliczky Tamás*; „Gelobet seist du Jesu Christ” BWV 91. (Pécsi evangélikus énekkar, vez.: *Balázs Magdolna*); „Erhalt uns Herr bei deinem Wort” (Evangélikus kántorképző Mandák kórusa, vez.: *Balás István*); „Ein feste Burg ist unser Gott” BWV 80. (Nyíregyháza-kertvárosi énekkar, vez.: *Nagyválti Pál*); orgonamű: „Ein feste Burg ist unser Gott” BWV 720. — *Németh Csaba*; előadás: A korál

Bach kantátainak nyitótételeiben — *Kamp Salmón*; ének (255): „Az Úr kegyelmességét had éneklek örökké” (Zsolt 89,2) — *Cselovszky Ferenc*; orgonamű: „Christ lag in Todes Banden” BWV 719. — *Herbert Wulf*.

Este: kórusok egyéni felkészülése az esti hangversenyre; kórusok hangversenye; igehirdetés — *Harmati Béla*.

2003. október 26. vasárnap délelőtt: Összpróba, majd kántátazenes istentisztelet az összes résztvevővel „Ein feste Burg ist unser Gott” BWV 80.

Bencze István kitüntetése és jubileuma

65 éve, 1938-ban kezdte kántori szolgálatát Bencze István a pesterzsébeti evangélikus templomban. Azóta a történelem viharai közepette is töretlen hűséggel és igényességgel végzi szolgálatát. Munkája, amelyhez hosszú időn keresztül a gyülekezet világi vezetése, a felügyelői tisztség is társult, meghatározóan járult hozzá a 102 éves gyülekezet életéhez. A nyolcvan éves főorgonás szolgálatáért 2003. november 14-én egyházzenei hangverseny keretében adott hálát a gyülekezet. Ezen az estén az ünnepelt mellett a Vox Nova baptista férfikar is közre-

működött. Az igehirdető Harmati Béla ny. püspök volt. Bencze István zenei munkája nemcsak a pesterzsébeti evangélikusok körében ismert és becsült. Zenélése továbbsugárik a tágabb környezetre is. Ennek elismerése tükröződik abban, hogy Pesterzsébet (Bp. XX. Ker.) város Önkormányzata a 2003. november 20-án tartott ünnepi képviselőtestületi ülés keretében díszpolgári címet adományozott Bencze Istvánnak.

(Bencze Istvánnal lapunk V. évfolyama 1. számának 98. oldalától közöltünk beszélgetést.)

Ádventi zenés áhítat-sorozatok Budapesten

Több gyülekezet szervezett zenés áhítat-sorozatot 2003. ádventjében. A budavári templomban keddi, a zuglói csütörtöki, a békásmegyeryiben vasárnapi napokon került sor az alkalmakra. A budavári sorozatban szóló orgonaestek szerepeltek *Trajtler Gábor*, *Bán István* és *Koloss István* közreműködésével. Zuglóban az orgonaművészek mellett egy-egy énekkar lépett fel. Az első alkalommal *Nyíró Gábor* és a *Hittudományi Egyetem liturgikus ének szeminárium*a (vez.: *Finta Gergely*), majd *Várallyay Róbert* és a zuglói gyülekezeti énekkar (vez.:

Fekete Anikó) végül *Enyedi Pál* és a *Sylvester János Protestáns Gimnázium énekkara* (vez.: *Csernyik Réka*) működött közre. A békásmegyeryi sorozatban a kamarazene volt a középpontban. November 30-án *Révész László* orgonált és *Agócs Márta* gordonkázott. December 7-én J. S. Bach BWV 1079 számú *Musikalisches Opfer*-jét adta elő *Fülep Márk* fuvolán, *Szűcs Ilona* és *Kórodi Júlia* hegedűn, valamint *Pál Diana* orgonán. A sorozatot itt *Fassang László* orgonaművész, *Palya Bea* énekművész, *Vincent Le Quang* szaxofonművész estje zárta.

Tanfolyamnyitó és orgonaavató a fóti kántorképzőben

Ünnepélyes keretek között nyílt meg 2003. nov. 1-én az idei téli kántorképző tanfolyam. 26 hallgató kezdte meg a kurzust, vállalva, hogy az ország különböző pontjairól szombatonként eljönnek Fóra, ahol orgona- ill. harmóniumjátékot, himnológiát, karvezetést, szolfézst és összhangzattant tanulnak. A tanfolyam előadói:

Bence Gábor, Németh Csaba, Botos Judit, Pócs Miklós és Papp Kinga. A mostani megnyitó különlegességét az adta, hogy két gyakorlóorgona is átadatott. A kisebbik hangszert (manuál, pedál, két regiszter) Paulus Frigyes, a nagyobbikat (két manuál, négy regiszter Trajtler Gábor tervei alapján) az *Aquincum orgonagyár* készítette.

Fóti kántorképzőnk új gyakorlóorgonája

Orgonálni tanuló kántorképzőseink számának erős növekedése szükségessé tette új gyakorlóorgonák beszerzését. Az egyik két manuálos, melynek prototípusa már házi gyakorló hangszerként bevált. Az orgona mechanikus, csúszkaladás az alábbi diszpozícióval.

I. manuál C-a'' II. manuál C-a'' Pedál C-f'
 Holzgedackt 8' Bourdon 8' Subbass 16'
 Rohrflöte 4' P+I P+II

A szekrény elején nyitható-zárható ajtók vannak. A Subbass megfelelő menzuralása kikerülte a szokásos öblös hangzást, a megfelelő intonáció pedig biztosította a pontos megszólalást. Az orgona felépítését és diszpozícióját az alábbi regisztrálási tanácsadó magyarázza.

A legkisebb értelmes gyakorlóorgona

A feladat, hogy olyan minél kisebb (legkevesebb regiszterszámú és egyszerű mechanikájú) hangszer jöjjön létre, amelyen az orgonairodalom (majdnem) egésze gyakorolható legyen. Nem lehetett igény a hangszínválaszték és regisztrálás gyakorlása. A cél csak az volt, hogy a szükséges dinamikai arányok legyenek létrehozhatók a gyakorlás alkalmával.

Szokatlan megoldás az ajtók alkalmazása.

Azonban a gyakorló művészek tapasztalata az, hogy az órákon keresztül történő gyakorlás erős orgonahang mellett fárasztó, márpedig a játékoshoz közel álló sípok hangja erős. Ezért hosszabb gyakorlás alkalmával, vagy a szomszédok zavarásának elkerülésére az ajtó csukható.

És mivel regisztrálással piano és forte tételek a kevés regiszterszám miatt nem valósíthatók meg, az ajtó nyitásával, csukásával a forte és piano illúziója, szobaméretű dinamikája elérhető.

Regisztrálási minták

Szoprán c.f., dallam a II. manuálon. — A fémfedett színes hangja kissé kiemelkedik a kíséző középszólalomoktól. A pedálszólam jól rajzol, nem ütökzik a mélyebb fekvésű balkéz szólamaiba. [16', I: 8', II: 8', P+II]

Tenor c.f., dallam a balkézben, I. manuálon. — A többszólamú kísérettől jól elválik a kiemelt tenor [16', I: 8+4', II: 8', P+II]

Triójáték (A) — Jobbkéz I., balkéz II. manuálon. A balkéz szólama a fémfedett színességével plasztikus marad, egyenlő dinamikájúnak hallatszik, a keresztező szólamok jól hallhatók. [(16') I: 8', II: 8', P+I.]

Triójáték (B) — A balkéz az alsó szólamot egy oktávval lejjebb játssza az I. manuálon, quasi c.f. a pozitív Princípál 4' regiszterén. [I: 4', II: 8', (16') P+II]

Pedál 4' c.f. — Kezek a II. manuálon. [I: 4', II: 8', P+I]

Pedál 8' (16') c.f. — Kezek a II. manuálon. [I: 8+4', II: 8', P+I. (16')]

Forté és piano váltakozása (echo) — I: 8+4', II: 8', 16', P+I vagy P+II

Megjegyzések

Természetesen a diszpozíció bármivel bővíthető, de akkor már nem „a legkisebb” a hangszer.

Felvetődhet a közös 8' regiszter, de akkor az I. és II. manuál számára nem lehetséges a két szólam kereszteződésének érzékelhetősége. A manuálkopula pedig azért nem konstruktív, mert az egymáshoz közel álló azonos hangmagasságú sípok hangjai egymást kioltják, lehalkítják. (Ezért a két pedálkopula együttes használata sem eredményez erősebb pedálszólamot.)

Trajtler Gábor

A Deák téri evangélikus templom zenei programja

Január 25. 11 h. Kantátazenés istentisztelet: J. S. Bach: Was mein Gott will, das g'scheh allzeit — 111. kantáta (km. Zádori Mária, Gémes Katalin, Marosvári Péter, Moldvay József, Trajtler Gábor, Lutheránia Ének és Zenekar, vez. Kamp Salamon)

Január 25. 18 h. Orgonazenés áhítat: „Bach és romantika”. Virágh András orgonaestje

Február 8. 11 h. Kantátazenés istentisztelet: J. S. Bach: Ich hab in Gottes Herz und Sinn — 92. kantáta (km. Zádori Mária, Gémes Katalin, Marosvári Péter, Moldvay József, Trajtler Gábor, Lutheránia Ének és Zenekar, vez. Kamp Salamon)

Február 22. 11 h. Kantátazenés istentisztelet: J. S. Bach: Herr Jesu Christ, wahr' Mensch und Gott — 127. kantáta (km. Zádori Mária, Marosvári Péter, Mozsár György, Trajtler Gábor, Lutheránia Ének és Zenekar, vez. Kamp Salamon)

Február 29. 18 h. Orgonazenés áhítat: „Böjt és orgonameditáció” Orgonál: Baróti István.

Március 14. 11 h. Kantátazenés istentisztelet: J. S. Bach: Wiederstehe doch der Sünde — 54. kantáta (km. Gémes Katalin, Trajtler Gábor, Lutheránia Ének és Zenekar, vez. Kamp Salamon)

Április 4-én és 10-én 18 h. Passió: J. S. Bach: János passió. A Lutheránia Énekkart Kamp Salamon vezényli.

Április 11-én 11h. Kantátazenés istentisztelet: J. S. Bach: Christ lag in Todesbanden — 4. kantáta (km. Zádori Mária, Gémes Katalin, Marosvári Péter, Mozsár György, Trajtler Gábor, Lutheránia Ének és Zenekar, vez. Kamp Salamon)

Április 25. 18 h Orgonazenés áhítat: „Orgonamuzsika és motetták” Orgonál: Bartl Erzsébet (km. a Szent Sabina-kápolna kórusa Illés Richárd vezényletével).

Május 2. 11h Kantátazenés istentisztelet: J. S. Bach: Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen — 12. kantáta (km. Németh Judit, Marosvári Péter, Mozsár György, Trajtler Gábor, Lutheránia Ének és Zenekar, vez. Kamp Salamon)

Május 30. 18 h. Orgonazenés áhítat: „Orgonamuzsika és altáriák” Orgonál: Ella István (km. Bodonyi Katalin)

Június 7–13. 19 órai kezdetekkel 15. Buda-pesti Bach-hét: Kantáták, hangszerszólók, kamarazene J. S. Bach műveiből.

Június 27. 18 h. Orgonazenés áhítat: „Orgona és pulpitus” Orgonál Dávid István (km. a Nagykőrösi Református Egyház liturgikus kórusa)

Veni Creator Spiritus

Pünkösdi zenéje az Evangélikus Hittudományi Egyetem zenei együtteseinek előadásában CD-felvételen

J. S. Bach: Fantasia super Komm, Heiliger Geist BWV 651, Az Úr Szentlelke — introitus, E napon beteltek az ötven napok, 118. zsoltár, Jövel Szentlélek Úristen, töltsd be a te híveidnek szívét, 47. zsoltár, Jöjj Szentlélek Isten, jöjj — szekvenca, Jövel Szentlélek Úristen, töltsd be szíveinket bőven — gyülekezeti ének, D. Buxtehude: Nun bitten wir den Heiligen Geist BuxWV 209., M. Praetorius Jer, kérjük Isten áldott Szentlelkét, H. Schütz: Bringt her dem Herren SWV 283., H. Schütz: Ich will den Herren loben allezeit SWV 306., S. Scheidt: Hymnus Veni Creator Spiritus SSWV 153. — alternatív előadásban, B. Resinarius: Ó, jöjj, teremtő Szentlélek, S. Scheidt, J. S. Bach: Jöjj, égi szent láng, Szentlélek Isten, J. S.

Bach: Wer Gott bekennt aus wahren Herzensgrund BWV 45/II/5., Sulyok I.: Jövel Szentlélek Úristen, lelkiünknek vigassága, Csorba I.: A pünkösdsnek jeles napján, Rezessy L.: Mi Urunk, édes Atyánk, A Szentlélek önnönmaga — Magnificat, Mennyei szent Atyánk ..., J. S. Bach: Nun, werter Geist BWV 175/7. — Közreműködik: az Evangélikus Hittudományi Egyetem Énekkara és Kamarakórusa (vez.: Csorba István), Liturgikus Ének Szemináriuma (vez.: Finta Gergely), Fúvós Együttese (vez.: Johann Gyula), Szűcs Petra — szoprán, Budaker Dóra — fuvola, Vámos Katalin — cselló, Finta Gergely — orgona. Kiadja a Magyarországi Ev. Egyház Luther Kiadója 2003., összidő: 57'10"